

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
державної установи
«Чортківська установа виконання покарань (№ 26)»
07.03.2024

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 07.03.2024 групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Чортківська установа виконання покарань (№ 26)» (далі – УВП, установа) (*фото 1*).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Установа знаходиться за адресою: Тернопільська область, місто Чортків, вулиця Лесі Українки, будинок 3.

Начальник установи – Драбик Ігор Богданович (на посаді з 01.01.2021).

Штатна чисельність персоналу установи складається із 151 посади (станом на 31.12.2023 загальний некомплект 15 посад, що складає 10 %).

Планове наповнення установи – 301 особа.

У день відвідування в УВП перебувало 234 особи, з них:

ув'язнених – 189 осіб (серед них – 11 жінок та 2 неповнолітніх);

засуджених до довічного позбавлення волі – 23 особи.

засуджених до арешту – 10 осіб;

засуджених, які використовуються на роботах з господарського обслуговування установи – 12 осіб.

Представникам групи НПМ забезпечено реалізацію права на безперешкодне потрапляння до місця несвободи та проведення опитування засуджених та ув'язнених установи.

Скарг від осіб, які утримуються в установі на умови тримання, катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження та покарання не надходило.

Групою НПМ проведено опитування 148 ув'язнених та засуджених, серед них:

- 11 – жінок;
- 12 – засуджених до довічного позбавлення волі;
- 2 – неповнолітніх.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування УВП групою НППМ здійснено 15.05.2023.

За результатами попереднього відвідування установи встановлено наступні порушення:

утримання осіб, які вперше притягнуті до кримінальної відповідальності, разом з особами, які раніше притягались до кримінальної відповідальності;

порушення норм площі у камерних приміщеннях;

утримання ув'язнених та засуджених в приміщенні збірною відділення більше двох годин;

порушення права на приватність;

неналежні матеріально-побутові умови у камерних приміщеннях збірною відділення;

прогулянкові дворики засуджених до довічного позбавлення волі вкриті пліснявою та потребують ремонту;

відсутність бачків з питною водою у камерних приміщеннях;

відсутність укриття цивільного захисту в особливий період;

відсутність припливно-витяжної вентиляції у приміщеннях харчоблоку, лазне-прального комплексу.

Рекомендації, надані за результатом попереднього відвідування, виконані частково.

У приміщеннях для тимчасового перебування осіб, узятих під варту, збірною відділення проведено ремонтні роботи, а саме: встановлено припливно-витяжну вентиляцію, санвузли обладнано дверцятами для дотримання приватності, приміщення обладнано полицею настінною для туалетних речей, килимками гумовими, настінними вішалками та встановлено бачки із питною водою.

Окрім цього, заведено новий журнал обліку часу поміщення та терміну перебування в приміщенні збірною відділення ув'язнених та засуджених, які прибули. Також, групою НППМ не встановлено за 2024 рік порушення вимог розділу II глави 2 пункту 10 Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), щодо перебування ув'язнених та засуджених в приміщенні збірною відділення більше двох годин.

У лазне-пральному комплексі та харчоблоці установи також проведено ремонтні роботи. Так, у всіх приміщеннях встановлено припливно-витяжну вентиляцію, у душовій кімнаті для ув'язнених та засуджених дотримано вимоги статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо дотримання права на приватність (встановлено перегородки та шторки)

(фото 2). У пральні установи забезпечено розмежування чистого і брудного одягу (фото 3, 4), встановлено окремі стелажі для речей утримуваних осіб, хворих на різні інфекційні хвороби. Також завершено ремонтні роботи та забезпечено функціонування перукарні.

Слід зазначити, що в результаті проведення ремонтних робіт у кімнаті для короткострокових побачень створені умови для засуджених, які надають останнім можливість проводити короткострокові побачення у відкритих умовах (без суцільного розмежувального скла та переговорного пристрою).

В установі обладнано два укриття цивільного захисту окремо для персоналу та окремо для утримуваних осіб. Слід відмітити, що укриття обладнане вогнегасниками та місцями для сидіння, наявний запас харчових продуктів, питної води, а також забезпечено функціонування системи вентиляції (фото 5, 6).

Чортківська міська медична частина № 26 Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській та Тернопільській областях (далі – медична частина) забезпечена сучасним устаткуванням (фото 7, 8, 9).

Також в УВП передбачено наявність камерних приміщень для осіб, які будуть видані (екстрадовані) Україні для їх притягнення до відповідальності чи подальшого відбування покарання.

У двох таких камерних приміщеннях ремонтні роботи завершено та умови утримання у них відповідають національним та міжнародним нормативно-правовим актам. Зазначені камерні приміщення забезпечено необхідним обладнанням, меблями та інвентарем, у них належний санітарно-гігієнічний стан та освітлення, особи, які будуть в них утримуватися матимуть доступ до води та свіжого повітря (фото 10, 11, 12).

Серед позитивних здобутків слід зазначити, що у секторі максимального рівня безпеки установи наявна молитовна кімната (фото 13), навчальний та комп'ютерний класи, завершуються ремонтні роботи щодо обладнання майстерні для забезпечення роботою поза межами камер засуджених до довічного позбавлення волі (фото 14).

У доповіді Уряду України за наслідками візиту Європейського комітету з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) до України [СРТ/Inf (2020) 40] зазначено, що засуджених до довічного позбавлення волі потрібно забезпечити різними видами діяльності поза межами камер (спорт, спілкування із іншими засудженими, навчання, робота, що потребує спеціальних навичок). Тривале позбавлення волі сприяє десоціалізації засуджених. Вони відчують себе невід'ємними від пенітенціарних установ та віддаленими від суспільства.

В УВП утримувані особи забезпечуються триразовим гарячим харчуванням відповідно до Норм харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби,

ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції, затверджених постановою Кабінету міністрів України від 16.06.1992 № 336.

Слід зазначити, що у ході конфіденційних спілкувань із засудженими до довічного позбавлення волі, останні бажали збільшити різноманіття заходів поза межами їх камерних приміщень.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Захист від катування та інші форми жорстокого поводження (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України).

1. Відповідно до вимог статті 1 Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у 1987 році створено Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, для здійснення інспекцій місць позбавлення волі з метою захисту утримуваних осіб від катування та інших форм жорстокого поводження.

У статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» зазначено, що чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

Відповідно до вимог національного законодавств на зовнішніх дверях камер для тримання засуджених до довічного позбавлення волі розміщуються поіменні карти з наданням інформації короткого опису кримінальних правопорушень, скоєних особами, які знаходяться в камерах (*фото 15*).

Європейський комітет у пункті 52 доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [СРТ/Inf (2020) 40] зазначив, що слід зупинити таку практику, оскільки вона служить лише для стигматизації та ускладнення стосунків між засудженими до довічного позбавлення та працівниками установи.

2. При відвідуванні групою НПМ камерних приміщень сектору максимального рівня безпеки встановлено, що деякі засуджені до довічного позбавлення волі утримуються в камерах поодиноці, хоча камери призначені для утримання двох та більше осіб.

У 21 Загальній доповіді [СРТ/Inf (2011) 28] Європейський комітет зазначає, що одиночне ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я для утримуваних осіб. Окрім цього, воно може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими.

Поміщення щодо одиночного тримання здійснюється тільки за винятковими обставинами і протягом якнайкоротшого часу, щодо кожного із видів одиночного ув'язнених повинна існувати окрема процедура його застосування та перегляду відповідних рішень.

3. Частиною 2 статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон) передбачено, що норма площі в камері для однієї взятої під варту особи не може бути менше 2,5 м².

Загалом по установі забезпечено вимоги Закону, в той же час, згідно із наданою адміністрацією Акту вимірювання площі приміщень структурних дільниць, у камерному приміщенні № 24, де утримувалося 6 осіб, взятих під варту, загальна площа складала 12,5 м², тобто 2 м² на одного ув'язненого.

У камерному приміщенні № 32, де проживало 6 осіб, загальна площа складала 11,5 м², тобто фактична площа на одного ув'язненого 1,9 м².

Також порушення норм площі на одного ув'язненого встановлено у камерних приміщеннях № 20-а, № 30, № 71, № 73 та № 75.

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді [СРТ/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, вказане вище порушення уже було приводом до подання заяви проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004), йдеться про неналежні умови утримання в місцях несвободи, а саме відсутності особистого простору у камерних приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

4. Частиною 2 статті 7 Закону визначено, що основними вимогами режиму в місцях попереднього ув'язнення є роздільне тримання їх у порядку, передбаченому статтею 8 Закону.

Однак вищевказані вимоги Закону службовими особами УВП дотримуються не завжди, у зв'язку з об'єктивними обставинами, пов'язаними із запровадженням правового режиму воєнного стану.

Так, під час конфіденційного спілкування із особами, які утримуються в установі, та вивченням камерних карт утримуваних встановлено, що всупереч вимогам частини 2 статті 8 Закону у камерних приміщеннях № 25 та № 59 утримуються разом особи, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі із особами, які не перебували в місцях позбавлення волі.

Вищезазначені порушення вимог норм площі та роздільного дотримання статті 8 Закону виникло у зв'язку з тим, що під час дії воєнного стану етапування засуджених, яке здійснюється потягом, з УВП для відбуття покарання здійснюється лише один раз на місяць, через що збільшилося кількість осіб, які утримуються в установі.

Керівництво установи повідомило, що для виконання статті 87 Кримінально-виконавчого кодексу України, щодо направлення засуджених для відбування покарання не раніше спливу триденного та не пізніше десятиденного строку з дня набрання вироком законної сили, потрібно збільшити курсування потяга зі спецвагоном до 3 разів на місяць.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України).

5. Під час конфіденційного спілкування із ув'язненими встановлено, що деякі із них не отримують правової допомоги від Західного міжрегіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги.

Зокрема, ув'язнений [REDACTED] повідомив, що надання правничої допомоги адвокатом [REDACTED] не відповідає Стандартам якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 25.02.2014 року № 386/5, та статті 3 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу».

Ув'язнений ознайомлений з можливістю конфіденційного фіксування групою НПМ подібної інформації і подальшого реагування на неї, однак наполягав на тому, щоб питання про ненадання зазначеним вище адвокатом безоплатної правничої допомоги розглядалося публічно.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 49 Конституції України).

6. Під час проведення конфіденційного спілкування до групи НПМ зверталися ув'язнені та засуджені до довічного позбавлення волі, які скаржилися на роботу медичної частини, зокрема на те, що вони тривалий час не можуть потрапити на прийом до медичних працівників.

Зазначене свідчить про неналежну взаємодію між працівниками медичної частини та працівниками установи, що не забезпечує надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Міністерству юстиції України:

Переглянути практику використання поіменних карт з наданням інформації короткого опису кримінальних правопорушень у засуджених до довічного позбавлення волі.

2. Державній установі «Чортківська установа виконання покарань № 26»:

2.1. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного ув'язненого та засудженого згідно вимог національного законодавства та

практики Європейського суду з прав людини;

2.2. Виключити випадки порушення вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо роздільного тримання різних категорій засуджених та ув'язнених;

2.3. Припинити практику застосування одиночного тримання для засуджених до довічного позбавлення волі;

2.4. Налагодити взаємодію та провести робочу зустріч із Західним міжрегіональним центром з надання безоплатної правничої допомоги щодо покращення роботи з надання безоплатної правничої допомоги засудженим.

3. Чортківській міській медичній частині № 26 Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально–виконавчої служби України» у Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській та Тернопільській областях:

Забезпечити належну взаємодію медичних працівників та працівників установи щодо надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

До звіту додаються: фотознімки на 7 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових
органах та військових формувань
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Віталій ХВЕДЧУК

**Фотознімки до звіту
Фото 1**

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Φοτο 7

Φοτο 8

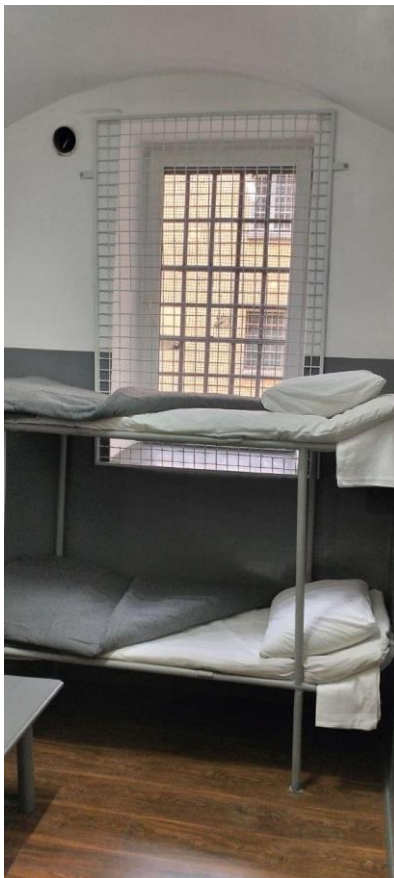
Φοτο 9

Φοτο 10

Φοτο 11

Φοτο 12

Φοτο 13

Φοτο 14

Фото 15

